RAADSINFORMATIEBRIEF – Nr. 2022-038

Aan de leden van de gemeenteraad

Datum	24 mei 2022
Zaaknummer	Z/22/416020 /ADV/22/1093763
Onderwerp	Kwaliteitsgids landschap Zevenaar
Portefeuillehouder	B. Elfrink

Contactpersoon	Jacqueline van der Leij
E-mail	J.vanderLeij@zevenaar.nl
Telefoon	03160595513

Geachte leden van de gemeenteraad,

Inleiding
Via deze brief informeren wij u over de Kwaliteitsgids landschap Zevenaar. De Kwaliteitsgids Landschap Zevenaar biedt een samenvattend overzicht van de landschapskwaliteiten in de gemeente Zevenaar als bouwsteen voor de omgevingsvisie. In de kwaliteitsgids zijn kernkwaliteiten en ambities vastgelegd voor de gemeente als geheel, voor deelgebieden, en voor een aantal thematische onderwerpen.

Kernboodschap
De gemeente Zevenaar is bezig met de voorbereiding van de Omgevingsvisie die naar verwachting eind 2023/ begin 2024 wordt vastgesteld. Zevenaar zet in haar Omgevingsvisie onder andere in op het versterken van haar identiteit en behoud van de kwaliteit van de leefomgeving. Hierbij speelt de landschapskwaliteit van Zevenaar een belangrijke rol. Deze kwaliteitsgids is daarom als bouwsteen voor de Omgevingsvisie opgesteld. In diverse beleidsdocumenten komt de kwaliteit van het landschap vanuit verschillende invalshoeken naar voren, zoals in de ruimtelijke structuurvisies van de samengevoegde gemeenten, in bestemmingsplannen, in het ruimtelijke kwaliteitsbeleid en in cultuurhistorische onderzoeken en beleidsdocumenten. Ook sectorale beleidsthema's raken de kwaliteit van het landschap, zoals watermanagement, landbouw, recreatie, natuur, recreatie en mobiliteit. Als bouwsteen voor de Omgevingsvisie was behoefte aan een overkoepelend basisdocument, waarin de kwaliteit van het landschap kernachtig wordt samengevat voor het grondgebied van de gemeente als geheel. Een document dat inzicht geeft in hoe het landschap zich verhoudt met de nieuwe opgaven waar de gemeente voor staat.

Voor de Liemers en de Achterhoek is met steun van de provincie een onderzoek uitgevoerd naar de basiskwaliteit van het landschap en de biodiversiteit. De focus lag bij dit onderzoek op de ecologische

waarde, waarmee het derde punt uit de definitie van landschap volgens de omgevingswet wordt afgedekt (zie pagina 7). Gekeken is op hoofdlijnen hoe het staat met het aantreffen van waardevolle landschapselementen en soorten per landschap. Dit onderzoek is verder uitgewerkt voor de gemeente Zevenaar. Per landschapstype is een nulmeting uitgevoerd en een waardering gegeven. Door in beeld te hebben wat de basiskwaliteit is, kan de natuurkwaliteit van het landschap en de biodiversiteit worden gemonitord. Dit onderzoek is meegenomen in de kwaliteitsgids.

Context

x Actueel maatschappelijk onderwerp/probleem
☐ Collegeprogramma
☐ Motie/amendement/toezegging
☐ Anders, namelijk

Inhoudelijke boodschap

In de kwaliteitsgids wordt de hoofddoelstelling voor het landschap vastgelegd, te weten het behouden en versterken van aanwezige kernkwaliteiten, identiteiten, samenhang en verscheidenheid.
Zevenaar heeft een aantrekkelijk en gevarieerd landschap, dat door de eeuwen heen is gevormd door de invloed van de natuur, het water en de mens. De kwaliteitsgids beschrijft dat de afgelopen halve eeuw het landschap sterk is veranderd door onder meer verstedelijking, aanleg van grootschalige infrastructuur en rationalisatie van de landbouw. Energietransitie en klimaatverandering zullen in de toekomst ook tot grote veranderingen leiden. Bij al deze ontwikkelingen verdient de kwaliteit van het landschap alle aandacht als basis voor omgevingskwaliteit.

De kwaliteitsgids biedt een kader voor de toekomstige opgaven die hun weerslag zullen hebben op de kenmerkende eigenheid en de waarden van het landschap van Zevenaar. In de kwaliteitsgids worden thema's verkend waaruit opgaven voortkomen die betrekking hebben op het landschap. Het gaat om de volgende thema's:

- Wonen en werken: Zevenaar is een verstedelijkt gebied, dat nauw verbonden is met de stadsregio Arnhem en na gereedkomen van de A15 ook met de stadsregio Nijmegen. Ook in Zevenaar is sprake van een hoge behoefte aan woningen. De kwaliteit van het landschap dichtbij huis wordt steeds belangrijker voor het welzijn van de inwoners. Daarom ligt er een opgave om het landschap beter toegankelijk te maken vanuit de woongebieden en om fysieke barrières te slechten. Stedelijke uitbreiding vindt plaats in de zogenaamde stedelijke zone tussen de A12 en de spoorlijn Arnhem-Oberhausen, zoals de uitbreiding van het woongebied Groot Holthuizen. Daarnaast is er een vraag naar bedrijfskavels en vinden ontwikkelingen plaats zoals de bouw van outlet Zevenaar en de uitbreiding van het grootschalige bedrijventerrein 7Poort. Met name deze laatste ontwikkeling kan resulteren in de achteruitgang van de ruimtelijke kwaliteit en een 'verdozing' van het landschap. Daarom is een goede landschappelijke inpassing noodzakelijk. In de stedelijke zone zullen verouderde gebieden, zoals de BAT-locatie en andere werk- en woongebieden transformeren in nieuwe hoogwaardige locaties. Waardevolle landschappelijke gebieden in de stedelijke zone, zoals het landgoed Sevenaer, worden gekoesterd.

- Buitengebied: In het buitengebied zet de gemeente in op kwalitatieve versterking van de woonomgeving en daarmee het landschap. In het buitengebied staan veel agrarische bedrijven. De gemeente stimuleert de economische mogelijkheden in vrijkomende (agrarische) gebouwen zolang dit de aanwezige agrarische functies niet beperkt. Hierbij kan worden gedacht aan wonen, zorg, recreatie en toerisme. Nieuwe functies kunnen in het landelijk gebied een plek krijgen mits het gebied zich daarvoor

leent en de functieverandering leidt tot een versterking van het landschap met respect voor oude historische structuren. In en rond de dorpen is ruimte voor kleinschalige uitbreidingen, maar dit mag niet ten koste gaan van de kwaliteit en beleving van de woonomgeving. Dorpen hebben een nauwe relatie met het landschap.

- Landbouw: De landbouw heeft de cultuurlandschappen gevormd en is nog steeds een belangrijke beheerder van het landschap. De kernen en het platteland zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het platteland biedt werkgelegenheid, ontspanning en streekproducten. In de kernen liggen de (grotere) voorzieningen waarop ook bewoners van het buitengebied zijn aangewezen. De gemeente heeft baat bij een vitaal platteland met een goede landschappelijke kwaliteit voor recreatie en het aantrekken van bedrijven in de kernen. Zevenaar heeft geen landbouwontwikkelingsgebied, maar de sector is volop in ontwikkeling. Een deel van de bedrijven zet in op schaalvergroting, andere bedrijven kiezen voor specialisatie of verbreding. Daarnaast stoppen er nog steeds veel bedrijven. Ook is er steeds meer aandacht voor duurzaamheid, kringlooplandbouw en dierenwelzijn. Deze ontwikkelingen in de agrarische sector hebben invloed op het landschap. Voor economische functies in het buitengebied (bijvoorbeeld in vrijkomende agrarische bebouwing of als nevenfunctie) geldt dat ruimtelijke kwaliteit en een goede landschappelijke inpassing op zowel structuur-, locatie- als inpassingsniveau belangrijke voorwaarden zijn. Bij ontwikkelingen in de landbouw (schaalvergroting of functieverandering) is een goede landschappelijke inpassing van erven essentieel voor de ruimtelijke kwaliteit. Het is belangrijk de herkenbaarheid van de erven te behouden. Erven worden verbonden met het landschap door met het erf aan te sluiten en bij te dragen aan de karakteristieken van het landschapstype waar het in staat.

- Energietransitie: De energietransitie zal de komende decennia de aanblik van het landschap veranderen door onder meer de bouw van grote windturbines en de aanleg van zonneakkers. Onder voorwaarden biedt de gemeente ruimte voor zonneparken en windturbines. Maar ook energieopwekking (bijvoorbeeld de AVR) en energietransport (hoogspannings- en gastracés) zijn exponenten van het energielandschap. Een zorgvuldige afweging en landschappelijke inpassing van windturbines en zonneparken is belangrijk waarbij gebruik wordt gemaakt van streekeigen beplanting en landschapselementen. Initiatieven waar meervoudig en/of slim ruimtegebruik wordt toegepast, waarbij twee of meer functies worden gecombineerd en zo meerdere doelen worden nagestreefd, zijn kansrijk.

- Klimaatadaptatie en water: Natuur, water en klimaatadaptatie hangen nauw met elkaar samen voor het creëren van een leefbare omgeving en een robuust landschap. Voor klimaatadaptatie is een veerkrachtig landschap van belang. Dit betekent een goede biodiversiteit en goede ecologische dwarsverbindingen bij gradiënten, beken en over de rivier tussen bosrijke en natuurkerngebieden. Hier liggen kansen om natuur, rivier en landbouw met elkaar te verweven. In een veerkrachtig, robuust landschap met een adaptief riviersysteem kunnen extreme hoog- en laagwaters en een gemiddeld hogere temperatuur goed worden opvangen. Per landschapszone kan worden gekeken naar de karakteristieke landschapselementen voor het creëren van groenelementen die tegelijkertijd het bestaande landschap, de waterhuishouding, en natuur en biodiversiteit versterken.

- Natuur en biodiversiteit: Langs de randen van de gemeente Zevenaar vormen de uiterwaarden van de Rijn en IJssel en de Rijnstrangen een groot samenhangend, grensoverschrijdend, en bijzonder natuurgebied. Deze natuurgebieden zijn onderdeel van het Gelders Natuurnetwerk (GNN) en overlappen grotendeels met het Natura2000-gebied Rijntakken. De Gelderse Poort in het zuiden en de IJsselpoort in het noorden maken hier deel van uit. Gebieden van het GNN in het noorden van Zevenaar zijn onderdeel van de (ecologische) verbinding tussen de natuurgebieden op de Veluwezoom en in het Montferland.

Het GNN heeft een belangrijk functie voor de verspreiding en instandhouding van dieren en planten. Rondom de natuurgebieden van het GNN liggen gronden met de aanduiding Groene Ontwikkelingszone (GO). Deze gebieden hebben een andere bestemming dan natuur, maar zijn vervlochten met het GNN. Het gaat vooral om landbouwgrond, maar ook om gronden voor verblijfs- en dagrecreatie, infrastructuur, woningen en bedrijven. Zo hebben delen van het Broek een functie als weidevogelgebied. Ook in gebieden buiten het GNN, GO en Natura2000 is waardevolle natuur aanwezig en zijn de landschappen van belang voor de biodiversiteit.

- Infrastructuur en mobiliteit: Op nationale en regionale schaal wordt gewerkt aan de doortrekking van de A15, de verbreding van de A12, het verbeteren van de spoorweginfrastructuur en de aanleg van nieuwe snelfietspaden. Aan de landschappelijke inpassing wordt daarbij veel aandacht besteed. Ook in de onlangs heringerichte stationsomgeving is de landschappelijke kwaliteit aanwezig. Realisatie van een comfortabele en veilige verkeersverbinding naar het Gelders Eiland is een actuele opgave. Een mogelijke opgave die speelt, is de noordelijke aftakking van de Betuweroute en het opheffen van gelijkvloerse spoorwegovergangen.
Dit raakt een belangrijk knelpunt van de nationale en regionale infrastructuren in Zevenaar, namelijk de fysieke barrière voor inwoners en bezoekers van het Zevenaarse landschap. Daarom heeft Zevenaar zich als opgave gesteld om meer lokale verbindingen over of onder deze infrastructuren aan te leggen

- Vrijetijdseconomie: Zevenaar biedt veel ruimte en mogelijkheden voor recreatie. De helft van de recreatieve vraag komt uit de eigen gemeente en regio. Landschap is een belangrijke factor voor recreatie, waarbij een goede omgevingskwaliteit belangrijk is voor een positieve beleving van het landschap. Een uitgebreid wandel- en fietsnetwerk biedt gelegenheid het landschap te ervaren en erin te recreëren. Tegelijkertijd kunnen voorzieningen die bijdragen aan de vrijetijdseconomie druk uitoefenen op het landschap, zoals parkeerterreinen. Zowel buitengebied als kernen vragen om een goede landschappelijke inpassing van ondersteunende recreatieve voorzieningen zoals
parkeerplaatsen om de omgevingskwaliteit in stand te houden.

De hoofddoelstelling voor het landschap van Zevenaar wordt in de kwaliteitsgids uitgewerkt in ambities en inspiratiebeelden. Een inspiratiebeeld is geen blauwdruk, maar reikt een richting aan voor de uitwerking van plannen. De ambitie voor het landschap wordt geschetst aan de hand van de kernkwaliteiten, de opgaven en de waardering van het huidige landschap. Het toont de gewenste structuren en ruimte van het toekomstige landschap en de verschillende deelgebieden van de gemeente Zevenaar, die herkenbaar moeten blijven. Bestaande landschappelijke en cultuurhistorische kernkwaliteiten zijn het uitgangspunt. Elementen, structuren en patronen uit het verleden bieden houvast voor de herkenning van de verschillende landschapstypen en bieden ruimte voor toekomstige ontwikkelingen met kwaliteit. Ontwikkelingen dienen rekening te houden met kernkwaliteiten van het unieke rivierenlandschap. Functioneel-ruimtelijke afwegingen worden in de Omgevingsvisie gedaan. Het landschap is daarbij één van de bouwstenen.

Van belang is nog om op te merken dat de kwaliteitsgids een dynamisch document is dat door allerlei ontwikkelingen kan worden beïnvloed. Vanuit het college is aandacht gevraagd bij de verdere uitwerking voor de opgave rondom o.a. wonen (VAB beleid, lintbebouwing) en de mogelijkheid tot maatwerk. Daarnaast moeten de aangenomen moties met betrekking tot windmolens en de Betuwelijn worden verwerkt. Deze aanvullingen en moties worden verwerkt en meegenomen in het verdere proces.

Communicatie en vervolgproces
Deze kwaliteitsgids dient als bouwsteen voor de omgevingsvisie en wordt dus verwerkt in de omgevingsvisie. De participatie zal dus in het kader van de totstandkoming van de omgevingsvisie plaatsvinden.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Zevenaar,

Danielle Jansen
secretaris

Lucien van Riswijk
burgemeester

Bijlagen:
INK/22/1084074: Kwaliteitsgids Landschap Zevenaar